

การจัดทำแผนพัฒนาและฟื้นฟู ทรัพยากรดินระดับตำบล

457 ตำบลในภาคใต้ และ 468 ตำบลในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บางส่วน)

ปรารภนา ปัทมะสุนทร / ดร.สุมิตรา วัฒนา

ปัญหาด้านทรัพยากรดิน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อภาคการเกษตรกรรมของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งปัญหาที่เกิดจากสมบัติของดินตามธรรมชาติ เช่น ดินเปรี้ยว ดินทราย ดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินตื้น และปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเข้มข้น ไม่เหมาะสมตามศักยภาพของดิน การขาดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้นอกจากจะทำให้คุณภาพและผลผลิตพืชที่ได้รับไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของดินและสิ่งแวดล้อม เกิดการละทิ้งพื้นที่ทำการเกษตรให้เป็นพื้นที่รกร้าง การบุกรุกพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ป่าสงวนมาทำการเกษตรเพิ่มขึ้น

กรมพัฒนาที่ดินซึ่งทำหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการทรัพยากรดิน มีนโยบายมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างถูกต้องและเหมาะสม พัฒนาทรัพยากรดินและน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้แก่เกษตรกรเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่ปลอดภัย และยั่งยืนของประเทศ โดยสนับสนุนให้จัดทำแผนการจัดการทรัพยากรดินให้ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตร รายตำบลทั้ง 7,125 ตำบลทั่วประเทศ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน

ในปี 2549 สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน ได้รับมอบหมายให้จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรดินระดับตำบลที่เหลือจำนวน 2,394 ตำบลทั่วประเทศ โดยส่วนมาตรฐานการสำรวจจำแนกดินและที่ดินรับผิดชอบดำเนินการในพื้นที่ภาคใต้จำนวน 457 ตำบล และส่วนเศรษฐกิจที่ดินรับผิดชอบพื้นที่รวม 468 ตำบลในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางส่วน (จังหวัดเลย)

โครงการจัดทำแผนพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรดินระดับตำบล มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพ ทรัพยากรดินและปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ กำหนดแผนพัฒนาปรับปรุง แก้ไข และฟื้นฟูทรัพยากรดินในพื้นที่รายตำบล และเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน สำหรับการถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถแก้ไขข้อจำกัดของดิน พร้อมกับมีมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินในพื้นที่ของตนเองได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ดำเนินโครงการโดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ ฐานข้อมูลกลุ่มชุดดินที่ปรับปรุงใหม่ในปี 2547 ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดิน ศักยภาพการใช้ที่ดิน และข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม

ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ เช่น สัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม โดยผู้สัมภาษณ์อย่างครัวเรือน เกษตรกร สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้นำหมู่บ้าน หมอдинอาสา ฯลฯ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากรายงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจาก Website ต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตร จังหวัด/อำเภอ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น โดยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดิน และเครือข่ายหมอдинอาสาประจำตำบลที่เกี่ยวข้องครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

การจัดทำแผนฯ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของดินต่อการปลูกพืชเศรษฐกิจตามชนิดพืชที่เน้นให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูและการจัดการดินในพื้นที่ของตนน้อยที่สุด สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงดินตามนโยบายหลักของกรมพัฒนาที่ดินแบบองค์รวมเป็นหลัก เช่น การยกระดับความเป็นกรด-ด่างของดินให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูกโดย การใส่ปูนเพื่อการเกษตร เพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุ เพื่อการปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มความชุ่มชื้นและอากาศในดิน เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยพืชสด การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

โดยใช้หญ้าแฝก ส่งเสริมการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และการจัดระบบการปลูกพืชหลากหลายที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต เสนอแนะแนวทางการจัดการดินรายพืชเศรษฐกิจตามกลุ่มชุดดิน และประเมินงบประมาณที่ใช้เบื้องต้นในกิจกรรมการปรับปรุงบำรุงดินตามความรุนแรงและเนื้อหาของปัญหา

จัดทำรายงานในรูปเอกสาร และบันทึกข้อมูลลงบนแผ่นซีดีเป็นรายตำบล เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการวางแผนเบื้องต้นสำหรับการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรดินสำหรับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรในพื้นที่เพื่อลดต้นทุนในการผลิต สามารถยกระดับฐานะและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น ที่สำคัญคือการส่งเสริมเกษตรกรให้รู้จักคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรดินในพื้นที่ให้ยั่งยืนต่อไป